

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

Анотація. Досліджено сучасні методи управління кредитними ризиками банку. Розглянуто напрями їх удосконалення.

Аннотация. Исследованы современные методы управления кредитными рисками банка. Рассмотрены направления их усовершенствования.

Annotation. The modern methods of managing credit risk of the bank are examined. The directions of their improvement are considered.

Ключові слова: кредитний ризик банку, управління, напрями удосконалення.

Жоден банк не в змозі максимізувати свої прибутки та подолати конкуренцію без ефективної системи управління ризиками. Існує необхідність точного визначення, вимірювання та аналізу ризиків, пов'язаних з функціонуванням будь-якого комерційного банку та системи загалом. Отже, аналіз структури ризику, оцінка міри ризиків, управління різноманітними ризиками, врахування їх є важливою складовою політики та стратегії банків. Однією з найприбутковіших операцій комерційного банку є кредитування. Оскільки кредитна діяльність має найбільшу питому вагу в активних операціях банків, то саме управління кредитними ризиками є однією з найважливіших складових загальної системи ризик-менеджменту в банку.

Дослідження кредитних ризиків і методів управління ними знайшли своє відображення у наукових працях багатьох науковців та практиків, зокрема в [1 – 5]. Однак слід зауважити, що теоретико-методологічна база щодо організації управління кредитними ризиками недостатньо досліджена [1], що й обумовлює актуальність і вибір теми дослідження. На сьогодні кредитний ризик посідає домінуюче положення серед всіх можливих ризиків для вітчизняних банків. У зв'язку з різким погіршенням фінансового стану позичальників та неможливістю розрахуватись за власними зобов'язаннями перед комерційними банками останні повинні вживати відповідних заходів щодо мінімізації кредитних ризиків та підтримки стабільності діяльності [2; 3].

Отже, актуальність даного дослідження полягає у необхідності вивчення проблеми кредитних ризиків банків задля покращення ситуації в цій галузі, визначення напрямів удосконалення теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій з управління кредитними ризиками банку.

Мета дослідження – визначити напрями удосконалення процесу управління кредитними ризиками банку.

В економічній літературі не існує єдиного підходу до поняття "кредитний ризик" [1 – 5]. У роботі на основі аналізу запропоновано таке узагальнене трактування терміна "кредитний ризик": це ймовірність повної або часткової втрати вартості активів банку в результаті нездатності контрагентів виконувати свої зобов'язання або можливість недоотримання доходу на вкладений капітал внаслідок впливу різноманітних чинників; це ризик можливої несплати позичальником боргу перед банком (як основного кредиту, так і процентів за ним), невиконання або виконання не в повному обсязі інших зобов'язань, передбачених угодою позичання, у результаті чого виникає ймовірність фінансових втрат.

Кредитний ризик займає домінуюче місце в системі банківських ризиків. Кредитні ризики не тільки негативно впливають на прибутковість та платоспроможність банківської установи, а також породжують інші ризики: ризик ліквідності, ризик втрати репутації, ризик банкрутства та втрати капіталу, ризик неефективної діяльності, валютний ризик.

Управління кредитним ризиком банку – це формалізований процес з чіткою послідовністю етапів, механізмів та методів, за допомогою яких банк виявляє ризики, оцінює їх рівень, здійснює моніторинг і контролює свої ризикові позиції [1].

Слід розрізняти терміни "індивідуальний кредитний ризик" та "портфельний кредитний ризик". Індивідуальний кредитний ризик пов'язаний з конкретною угодою та конкретним контрагентом банку, тобто це ймовірність негативної зміни вартості активів банку в результаті нездатності контрагента (позичальника) виконувати свої зобов'язання з виплати процентів та основної суми кредиту відповідно до термінів кредитної угоди внаслідок впливу різних факторів [4]. Портфельний кредитний ризик включає всю суму ризиків за конкретними угодами [5].

Рівень кредитного ризику залежить від дії зовнішніх та внутрішніх факторів. До факторів зовнішнього щодо банків середовища належать фактори, які пов'язані з діяльністю позичальника, із забезпеченням кредиту, з поручителем, гарантом, страховиком, економічні, політичні, форс-мажорні, законодавчо-регулюючі. До факторів

внутрішнього щодо банків середовища відносяться стратегічні, організаційні, управлінські, інформаційні, методологічні.

Управління кредитним ризиком банку спрямоване на зниження ймовірності невиконання позичальником своїх зобов'язань, мінімізацію фінансових втрат банку у разі невиконання позичальниками своїх фінансових зобов'язань, зменшення кількості та масштабів високоризикованих кредитних операцій, вжиття відповідних заходів у випадку настання ризику.

До основних елементів системи управління кредитним ризиком позичальника належать:

- аналіз та оцінка кредитного ризику;
- вибір варіанта стратегії управління кредитним ризиком;
- проведення кредитного моніторингу.

До основних елементів системи управління портфельним кредитним ризиком належать:

- ідентифікація факторів кредитного ризику;
- кількісна оцінка кредитного ризику;
- вибір способу мінімізації кредитного ризику.

Дослідження системи управління ризиком банків України дозволяють виявити кредитні ризики, оцінити їх величини, здійснити моніторинг та контролювати ризикові позиції банків.

Основним напрямом удосконалення процесу управління кредитними ризиками є його автоматизація, тобто передача комп'ютерам процесу обробки необхідної інформації у реальному часі за сучасними методиками та вироблення варіантів практичних рекомендацій з прийняття управлінських рішень з їх обґрунтуванням.

Оскільки для ефективного управління кредитними ризиками необхідно враховувати величезну кількість різноманітних чинників в умовах неповної інформації, то перспективним напрямом є розробка і використання інтелектуальних комп'ютерних експертних систем, що акумулюють знання кращих експертів у галузі управління кредитними ризиками та виробляють у реальному часі варіанти управлінських рішень з їх обґрунтуванням.

Практика застосування комп'ютерних експертних систем у різних областях свідчить про їх високу ефективність, про можливість широкого розповсюдження завдяки легкості їх тиражування, що, у свою чергу, дозволяє знижувати їх вартість (а отже, зробити доступними навіть для невеликих банків).

Перспективним напрямом в управлінні кредитними ризиками є вдосконалення методів, моделей, алгоритмів і програм, що обґрунтовують раціональність видачі кредиту конкретному позичальникові та здійснюють оптимізацію кредитного портфеля банку.

Таким чином, за результатами дослідження управління кредитним ризиком банку можна зробити висновок, що кредитний ризик – це ймовірність повної або часткової втрати вартості активів банку в результаті нездатності контрагентів (позичальників) виконувати свої зобов'язання або можливість недоотримання доходу на вкладений капітал внаслідок впливу різноманітних чинників; це ризик можливої несплати позичальником (контрагентом) боргу перед банком (як основного кредиту, так і процентів за ним), невиконання або виконання не в повному обсязі інших зобов'язань, передбачених угодою позичання, у результаті чого виникає ймовірність фінансових втрат.

Наук. керівн. Григоренко В. М.

Література: 1. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 86 с. 2. Довгань Ж. Управління кредитними ризиками банків в умовах економічної кризи / Ж. Довгань // Вісник НБУ. – 2010. – № 8. – С. 52–55. 3. Нідзельська І. А. Кредитні ризики та їх наслідки для банківської системи України в умовах поглиблення фінансової кризи / І. А. Нідзельська // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 102–108. 4. Зайченко Ю. П. Оцінка кредитних банківських ризиків з використанням нечіткої логіки / Ю. П. Зайченко // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2010. – № 2. – С. 37–54. 5. Дьяконов К. М. Оптимізація ризику кредитного портфеля банку / К. М. Дьяконов // Наука й економіка. – 2010. – № 2. – С. 35–41.